ՎԵՑՕՐԵԱՑՔ

ՊԻՍԻԴԵԱՑ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԻ

Ցաղագս Օդոյ [1]

Ո՛ որ նրբամարմին եհեղ զօդ,
(Քանզի առ նոյնն դառնամ՝ անդրէն,
Եւ յաւէտ այժմ զսա կլանելով խօսիմ,)
Զամենայն ուրեք սահեալն և մածեալ,
Զբարեկչիռ[2] *կշռօղն չնչոյս,*
Զառատն հեղումն[3]*, զանարծաթ զտուրն.*
Զի ոչ[4] *մեծատուն և ոչ տնանկ*[5] *յափշտակէ*
Շնչոյ աւելադունի ՚ի նմանէ քարշումն,
Այլ ամենեցուն առաջի արկանէ զհաւասարն շնորհ.
Եւ ամենեցունց պարզ երևի և զանազան.
Ընհատ՝ հատիւք, և հօմամբ՝ անշփոթիւք[6].
Ի բաժանել զշունչն միաւորապէս՝
Առաջի հեղեալ ամենայն ուրեք զուգապէս.

Ցաղագս Արեգական

Ո՛ որ զսկայս զայս զարեգակն ստացաւ[7],
(Քանզի ճեպիմ՝ զամանէ խօսել դարձեալ,
Հայելով անյագաբար և գրելով զարեգակնն).
Զհասարակաց ակն, զգեղեցիկն[8] *բիբ.*
Զամենայնի կերակրիչն[9] *հուր. յորժամ ՚ի ներքոյ երկրի է՝*
իսկ ՚ի վերոյ[10] *քան զերկիրս՝ մշակ տուընջեան.* *(գիշեր*
Զաշխարհականն հայելի, և կամ մանաւանդ

1. Վերնագիրդ և որք զկնի զան՝ յօտար գրչէ դրօշմեալք են յօրինակին.
2. Ցոր. մերում՝ բարեկշիռն.
3. Ցոր. մերում՝ հոսումն.
4. Ցոր. մերում՝ Զոր ոչ.
5. Ցոյնն ունի, և ոչ իշխան.
6. Ցոր. մերում՝ և անշփոթ հոսիւք. Այս է, հատանելով՝ անհատանելի միայ, և հոսելով՝ ոչինչ շփոթի.
7. Իմա առեղծ, ըստ յունական ոճոյ.
8. Ցոյնն՝ զյստակատեսն բիբ.
9. Ցոր. մերում՝ Զամենակերակրիչն.
10. Ցոր. մերում՝ իսկ զեր ՚ի վերոյ.

digitised by A.R.A.R.@

Զերևլի կայծակնն[1], արտաքուստ ծագումն,
Կամ առընթեր ծագումն, կամ հրաչալի հեղումն
225 Ներքս մտիւք՝ արտաքս ընդունելութիւնս առնելով[2]։
Ոչինչ 'ի սորա բերմանէսն[3] թարչի,
Բաւական է ամենեցունց՝ ակնարկութեամբ շոյոյն[4]։
Հասանէ մինչև 'ի խորութիւնս տղմոյ[5],
Լուսոյ աղբիւրս աշխարհաշարժս բղխէ.
230 Է հասարակաց գործաստացիկ[6]։
Ի ներքոյ ընթանայ ամենեքումիք զհակառակն,
Որպէս զի անխոտոր բերմանն ուժգնութիւն
Ի կողից ընդդիմացեալ պնդէ զընթացսն,
Զի մի կործանեսցէ պնդութիւն հոլովիցն
235 Ի վաղվաղակի վարուցն շտապոյ.
Այլ որպէս չաղկապ ինչ ընդդիմապինդ հակառակ
Շրջագայութեանն՝ երագութեամբ չարակալեալ լինի.
Հիմամբ ընթացիւք և բերմամբ կառուցմամբ[7].
Զի թէ ոչ էր բարեկարգ, այլ խոտորէր,
240 Զաշխարհ 'ի շեղեն իւրում փաղաղէր։

Յաղագս Լուսնին

Ո՛ որ զաղօտ ֆահն լուսնի՝ յարեգական
Հրափայլութենէ կենդանախարուկեալ,
Ցուեալ 'ի նա լոյս խարտեաշ 'ի նմանէ.
Ոչ գիտեմ զիարդ ասեն, սակայն ուրեմն
245 Ոչ իբր թէ կարօտ գոլով լուսոյ օտարի,
Քանզի դու զլոյս և նախ քան զարև բղխես.
Այլ որպէս զի կարգ դնել ստացուածոցս
Գեղեցիկ կարեաց և իմաստուն իշխանութեան.
Զոմն լինել կարօտ ֆահին՝
250 Զխոնաւարար պաշտպանութիւնսն ածել[8] 'ի ներքս.
Քանզի կարօտ է խոնաւուտ բաղկացութեանն՝ ջերմութիւն.
Զի ջեռուցիչ բոցոյն հեղումն՝ 'ի ներքս

1. Յօր. մերում՝ կայծակնն այաց. (Τὸν ὀπτικὸν σπινθῆρα)։
2. Անիմանալի են տողիցդ իմաստք, որպէս մթին են և 'ի բնագրին։
3. Յօր. մերում ի ստորաբերմանէս։
4. Յօրինակի Հարցն Անտոնեանց՝ շոգոյն, գուցէ վրէպ ընդօրինակութեամբ։
5. Ցոյնն, Հասանէ մինչև ցխորին սահման։
6. Յօր. Անտոնեանց՝ ասատուածաստացիկ. ուղղեցաւ համաձայն մերումն և յունին, ἐργεπείκτης, այն է գործավար, որ զգործն փոխացուցանէ։
7. Նոյն ոճ բանից է, զոր տեսաք և 'ի վեր անդր (տող 122)։
8. Յօր. մերում՝ ածեալ։

Եղեցելովքն հիւթովք խոնաւեցուցէ[1].
Որպէս զի լիցի խառնումն ինչ՝ որպէս յամուսնութեան.
Եւ ըծակցեալ առ 'ի ծնանել երկոցունց՝
Գեղեցիկ ծնունդս ցուցցէ զսերմանեցելոցն տղայս[2],
Առեալ լուսնի[3] ջերմն փեսայ։
Որոյ[4] ոչ թշնամի և կամ առ 'ի մարտ ինչ արարեալ,
Այլ որպէս զքորս տանուտէր և հայր՝
խաղաղացուցեալ[5] զհակառակարանութիւնսն[6],
կարգ ցուցանելով անկարգ չորրորդութեանն.
Որպէս զի աշխարհս այս որպէս տուն[7] մեծ՝
Անխախտ ցուցցի չորից անանց օրինակաւ,
Առեալ 'ի ներքուստ հաստատութիւն ընդդիմանեցուկ։
Այսպէս բաղկացուցանես զանդէպ բնութիւնսն,
Հաւանեցուցանելով զնոսա 'ի միում տան բնակել,
Ի մի կամս զուգափչման մարտին,
Որպէս զի յայնմհետէ հասարակաց զոլ նոցա զընթացն
(Եւ զսովորականսն կատարել զպաշտամունս)[8].
Եւ ուրեմն գործ օդառէջ մանելով նիւթ նուրբ
Ջտուրեաւ չնչոյ կենցաղոյս.
Իսկ այլ ոմն ազբունս հրոյ նիւթելով անկտրելիս,
Պատմուճանս[9] հեննեալ անկանի՝ առ 'ի ջեռուցանել զընութիւնս.
Եւ ումեմն բերեալ պատրաստ ջուր՝ ըստ սովորութեանն,
Զի մի դուցէ ջերմութիւնն խարուկեալ եռանդի.
Առնէ զերկիր պատրաստել տուն,
Զամենեսին զմեզ կերակրել օր ըստ օրէ։
Այսպէս գերագոյն քան զմիտս գործեաց զէութիւնսս՝
կարծեօք մարտի միաւորեալս։
Եւ հնձոց կիզող ծայրութիւնն՝
Ոչ փութանակի 'ի ձմեռն[10] զջերմութիւնն յեղու,
(Քանզի յանկարծակի փոփոխութիւնք վնասակարք են),
Այլ 'ի յաշունն. և խառնուածով միջակ

1. Յօր. մերում՝ խոնաւացուցանէ։
2. Յօր. մերում՝ Զգեղեցիկ ծնունդս, զսերմանեցն տղայս։
3. Յօր. մերում՝ զլուսինն։
4. Իմա՛ Աստուծոյ։
5. Յօր. խաղաղացուցեալ։
6. Յօր. մերում՝ Զհակառակ բնութիւնսն։
7. Յօր. մերում՝ իբրև զտուն մի մեծ։
8. Փակագծեալդ տող չիք 'ի յոյն բնագրի։
9. Յօր. պատմուճանէ, ուղղեցաք ըստ յունին (χιτῶνα)։
10. Յօրինակին՝ զձմեռն, ուղղեցաք ըստ յունին։

digitised by A.R.A.R.@

Գաղջութեամբն զցրտութիւնն ապահովեցուցանէ․
Եւ աստուած փութանակի 'ի ծայրագոյնն ջերմութիւն [1],
Այլ 'ի գարունն կոխէ, և մոռացուցանելով
Զցրտութիւնն մղէ և զտօթն ժողովէ․
Եւ զամենայն առնեն փոխադրութիւն՝ ընթացիւք,
Աղջկանցն նմանութեամբ պարելով համանգամայն,
Եւ խառնեալ ընդ միմեանս զմատունս,
Որպէս զի պար յօրդարեսցեն բարեկարգ կենցաղոյս․
Որպէս զի մեծասցի յիմաստուն ստացուածոց քոց
Ամենայնիւ յայտնի իշխանութիւնդ․
Ժամանակ ձմերայնոյ, և ծառք վաղվաղակի
Ի հրաբեր ցրտութենէն թառամին.
Խամրի գեղեցկութիւնն, ակարանան ոստքն,
Թափի տերեւն իբր մեռելոյ մազ․
Եւ յետ փոքու ինչ՝ զապականութիւն 'ի բաց դնէ,
Ի գեղեցկութիւն դարձեալ, և բերէ նոր մազ,
Բողբոջէ զգեղեցկութիւնն և տերեւն՝ հեր.
Եւ յանկայտնիցն յառնեն գերեզմանաց,
Ըստ սովորական յարութեան ազգին․
Իսկ հնձոց ժամանակ, ոչ ունիմ՝ ասել՝
Թէ որպէս նոյն ինքն կիզիչ արեգակն [2],
Երբեմն թխացուցանէ զգոյնսն կիզմամբ,
Եւ երբեմն ապիտակացուցանէ զմարմինսն,
Եւ զոր ծնանի զսերմանեացն մանկունսն,
Գէճ գործէ զմրգոցն հիւթս․
Զի խառնես[3] զնոսա առ օդ ընթացիւք.
Զջերմն ընդ խոնաւին չարամանես ճանապարհակցի.
Որպէս զի խառնեսցի միջնորդի յանկութեամբ՝
Որ 'ի նոսա պարարութեանցն ծայրութիւնն.
Զի մի կեցցէ [4] ըմբռնմամբ ջերմութեամբ,
Ոչ գոլով 'ի նմա խոնաւուտ հիւթոյ.
Եւ ոչ դարձեալ 'ի ծայրագոյնն սահեսցէ հեղումն,
(Եւ ոչ 'ի ջեռուցմանէն որք մնացեալ) [5]

1. Իմն ոչ յեղոս, ըստ որում 'ի վեր անդր (տող 280)։
2. Պակասի տող մի 'ի հայ Թարգմանութեան, որ ըստ յոյն բնագրին պարտի լինել «'ի նմին ժամանակի և 'ի նմին շրջանի»։
3. Յոյնն՝ զի խառնէ . . . չարամանէ, յերրորդ դէմս, որպէս և միւսք բանքն պահանջեն։
4. Յոր. կից է, ուղղեցաւ ըստ յոյն բնագրին։ Միւսք բանքն են, մի գուցէ ջերմութիւնն սաստկութեամբ իւրով կիզուցու (զպտուղսն)։
5. Փակագծեալդ չիք 'ի յոյն բնագրին, որ ունի մթին իմաստիւք այսպէս.

խոնաւութեանն բերումն ողողեսցէ։
317 Այլ որպէս 'ի մի գործ մշակք երկու,
Ծնանի հիւթ, և առաջի արկանէ զպարարտութիւն,
319 Եւ մրգոցն հումն ծնանի զտղայսն [1]։
324 Եւ վասն զի պիտոյ է պնդութիւն՝ դալարոյն,
Եւ թուլութիւն՝ մրգոցն կարծրութեան,
326 Մի ջերմութիւնն՝ համդիպեալ երկոցունցն՝
Զոմն պնդէ և զոմն թուլացուցանէ հրաշալի բոցովն [2],
Եւ ընու զպակասութիւնն՝ հակառակ պարգևօք.
Դալարւոյն՝ արմատ հաստատուն բուսուցանէ,
330 Եւ նուրբս իմն բարձրացուցեալ զմիրգսն [3] ջերմութեամբ,
կերակուր մարմնեղէն իմն համեմէ ցօղով։
Որպէս զառ 'ի մէնջ սրտի հմութիւն [4],
Ճառագայթ իմանալւոյ արեգականն ծագեալ՝
Ջեռացուցանէ, փափկացուցանէ, զարգացուցանէ և մնուցա-
335 Եւ պտուղ դնէ 'ի նմա յանպտղութենէ։ (Նէ,

«Եւ ոչ դարձեալ 'ի ծայրագոյնն սահեսցի հեղումն խոնաւութեան բերմամբ ողողեալ». կամ ըստ բառիցն յեղլով «խոնաւութեան բերումն մնացեալ»։

1. Այսպէս ըստ բառից յոյն բնագրին, որոյ իմաստք են՝ զի հիւթովք և պարարտութեամբ յարդիւնս հասուցանէ զչոր սաղմս մրգոց։ Աստի և անդր պակասեն չորս տողք 'ի հայումն։
2. Յոյնն ունի, ξένῳ λόγῳ, այն է՝ հրաշալի բանիւք կամ եղանակաւ։
3. Յոյնն, զհիւթսն (τοῖς ὀποῖς).
4. Իմա՛ սառնութիւն, չորութիւն, պնդութիւն (սրտի)։

Տարօնեակեցի

digitised by A.R.A.R.@